

LA MULȚI ANI!, LA 70 DE ANI... ȘI ÎNCĂ PE-ATÂTEA PRIMĂVERI!

Anul 2018 marchează și în biografia domnului prof. univ. dr. Ilie Moise, cercetător principal I la Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu, un prilej de frumoasă retrospectivă, la împlinirea vârstei de 70 de ani. Sunt ani dăruți necondiționat și fără rezerve muncii și oamenilor, cu o generozitate tipică personalității complexe a vărsătorului.

Născut fiind într-un sat din sud-estul județului Alba, pentru care cercetări recente ale recensămintelor administrației maghiare de la 1850 și până astăzi confirmă doar etnici români ca populație existentă, Cutul conferă obârșie neaoș românească și repere imuabile, omului, profesorului și cercetătorului Ilie Moise. Pe aceste repere, un spirit creativ și scormonitor, fascinat de conceptul învățării permanente s-a format, devenind cunoscutul și recunoscutul specialist de astăzi, în cultura și civilizația tradițională din România. Este, mai ales, autorul volumului *Confrerii carpatice de tineret: ceata de feciori*, subiect al cercetării sale doctorale, prin care a consacrat-o ca instituție tradițională. Lucrarea de specialitate *Atlasul Etnografic Român/Ethnographisches Atlas Rumäniens* (Editura Academiei Române) consemnează prezența acestei „instituții tradiționale – ceata de feciori în o mie de sate”.

Vorbind de consacrare, trebuie să amintim și de minunatul destin al casei moștenite de Ana lu' Agoștin – soția Profesorului dr. Ilie Moise –, gospodărie tradițională de apicultor construită în anul 1882 care a fost transferată și a intrat în circuitul muzeistic al Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București. Cu acest prilej, în 2013, *Casa Cut* a inaugurat și seria *Povestea caselor*, Profesorul dr. Ilie Moise fiind primul care „pune la loc sufletul unei case din Muzeul Satului” – subliniază conf. univ. dr. Paula Popoiu, directorul general al Muzeului.

În perioada de emulație creatoare din inima Transilvaniei multietnice – studenția anilor 1967–1972, la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, apoi anii 1972–1990, la Sibiu –, se consolidează direcțiile de cercetare ale tânărului, pe-atunci, Ilie Moise precum și interesul pentru relevarea continuității prin tradițiile populare românești și săsești. Se cristalizează sensul propriei existențe, într-o lume în permanentă transformare. Ilie Moise, copil fiind, a părăsit ruralul – acea „matrice familială” –, rămânând totuși „acasă” specialistul doctor în etnologie de mai târziu, „dezvrăjind” (*Entzauberung*) în studiile și cercetările sale lumea ancestrală a satului, pentru înțelegerea lumii de azi.

Cercetători de marcă ai etnologiei și folclorului, precum Ioan R. Nicola, Traian Mârza, Maria Bocșe, Virgiliu Florea, Ion Cuceu, Lucia Iștoc, Nicolae Bot, Boris Zderciuc, Elena Secoșan, Traian Herseni, Paul Petrescu și mulți, mulți alții, i-au jalonat anii de formare profesională și i-au stat alături, într-un benefic parteneriat uman, științific și cultural. Un constant interes pentru graiurile și tezaurul etnografic săsesc al spațiului transilvănean și nu numai l-a călăuzit permanent. Lucrarea bilingvă *Portul popular din județul Sibiu/Volkstrachten aus dem Kreis Sibiu* (1978; reeditată în 1980) sau volumul Sibiu – repere etnologice reprezintă momente de fructuoasă colaborare cu regretatul etnograf sas, Horst Klusch, de care l-a legat o frumoasă prietenie.

În analiza elementelor de identitate etnică din tradiția populară, atât orală cât și scrisă, prof. univ. dr. Ilie Moise susține și completează cercetarea istorică, fiind

inevitabilă abordarea interdisciplinară a spațiului în care „sașii, românii și maghiarii de aici aveau o viață națională puternică, exprimată în arta populară, literatură, port, obiceiuri. De asemenea, se puteau observa interferențele, schimburile dintre aceste popoare” – precum scria și Richard Csaki (profesor, conducător al *Ligii Culturale a Germanilor din România/Kulturamt der Deutschen in Rumänien*) lui Otto Scheel, în 1926¹.

Diversitatea geografică, etnică, culturală a Transilvaniei oferă un teren propice cercetării științifice, constituind dintotdeauna de-a lungul timpului, cadrul unitar de conviețuire multiethnică, într-o uniune care a prefigurat cu mult înainte conturarea „unității în diversitate” a Uniunii Europene de astăzi.

Deschiderea către oameni – ateu al unei puternice personalități – a marcat și în parcursul profesional de până la anul 1988 al Profesorului univ. dr. Ilie Moise, inițierea a nenumărate colaborări, atât pe plan profesional cât și social, care au dus adeseori la recunoașterea și numirea sa în poziții de decizie în cadrul instituțiilor de cultură sibiene. De pe aceste poziții a pledat neobosit pentru deschiderea spre cunoaștere – în general –, dar cu precădere a istoriei, a culturii, a tradițiilor, promovând și publicând lucrări atât individuale cât și în colaborare cu alți specialiști.

Cei peste treizeci de ani de apariție neîntreruptă ai revistei *Studii și comunicări de etnologie (SCE)*, de exemplu, se datorează grijii și efortului de inițiere și publicare, încă din 1978, a buletinului științific al *Asociației folcloriștilor și etnografilor din județul Sibiu (AFES)*, numit *Studii și comunicări*, care, din 1990, devine revista de astăzi, sub girul Academiei Române. Existența revistei plasează Sibiul în rândul centrelor universitare exclusiviste – București, Cluj-Napoca, Timișoara și Sibiu – care tipăresc reviste cu profil etnologic. În calitate de secretar al *AFES* a asigurat ritmicitatea în apariția revistei *SCE*, dar a fost și inițiatorul multor acțiuni social-culturale, în plan local sau național.

Regăsim amprenta rigorii științifice și în demersurile de creare a unor instituții de cultură [*Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Sibiu (AFES, 1977)*, *Arhiva AFES (continuatoarea Cercului permanent de folclor din perioada anilor 1954–1970, care înglobează documente de arhivă românească și săsească)*]; sau doar de revigorare a activității lor, precum *Comitetul de cultură al județului Sibiu (1975)*, *Teatrul de stat Sibiu (1983)*.

Se dedică definitiv cercetării științifice o dată cu anul 1988, prin angajarea la *Centrul de Științe Sociale Sibiu – actualul Institut de Cercetări Socio-Umane al Academiei Române* –, desfășurându-și activitatea în cadrul Sectorului de etnologie, contribuind la secțiunea *Din etnologia germanilor din România/Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien* din revista *SCE*, secțiune dedicată culturii și civilizației tradiționale a sașilor. Astfel, peste ani, o selecție a studiilor publicate în această secțiune constituie subiectul unui volum aniversar bilingv, *Din etnologia germanilor din România/Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien*, dedicat domnului prof. univ. dr. arh. Paul Niedermaier, membru corespondent al Academiei Române, Director al Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu, la împlinirea vârstei de 80 de ani, în 2017.

De altfel, lucrări de etnologie publicate precum *Die Landler in Siebenbürgen* a lui Bernhard Capesius (1962), Iulius Bielz, *Portul popular al sașilor din Transilvania* (1956), rămân lucrări de referință în bibliografia de specialitate. La acestea se adaugă de-a lungul timpului alte studii și cercetări, publicate în paginile revistelor *Forschungen*

¹ Scrisoarea aparține fondului documentar cercetat de istoricul, prof. univ. dr. Vasile Ciobanu.

zur Volks- und Landeskunde și Studii și comunicări de etnologie, semnate de Roswith Capesius, Herbert Hoffmann, Raymonde Wiener, Hedwig Rusdea, Harald Krasser, Misch Orend, Hanni Markel, Sigrid Haldenwang, Horst Klusch, Irmgard Sedler, Helga Stein, Cornel Irimie, Gheorghe Pavelescu, Anca Goția și mulți alții. Sunt personalități marcante ale etnologiei, cercetători și oameni de cultură despre care, prin grija și preocuparea constantă a Profesorului dr. Ilie Moise, paginile revistelor consemnează și celebrarea unor momente frumoase, festive, intervenite în viața acestora, aniversări sau omagieri.

O dată cu „momentul” decembrie 1989, și etnologia – domeniu de interferență culturală – beneficiază de deschiderea oficială spre interdisciplinaritate și conexiune cu cercetarea europeană. Astfel, în vara anului 1990, domnul profesor univ. dr. Ilie Moise participă cu bursă de studiu la Institut für Volkskunde der Deutschen des östlichen Europa, restabilind o punte de legătură cu Europa anilor în care s-au mai publicat studii și cercetări ale specialiștilor din spațiul mioritic, precum *Altersklassen und Männerbünde in Rumänien* a lui Richard Wolfram (Viena, 1934), sau, controversata lucrare a lui Franz Joseph Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Dacien* (Wien, 1781).

Internetul, devenit sursă de informare indispensabilă omului contemporan, consemnează pe site-ul *Kulturportal West Ost* (<http://kulturportal-west-ost.eu/>), în fișa biobibliografică a lui Iulius Bielz (fișă întocmită de Michael Kroner), expoziția *Colecții și colecționari*, care a avut loc la „Casa Friedrich Teutsch” din Sibiu, în 2007, cu personalități transilvănene cunoscute pentru interesul privind conservarea civilizației tradiționale, pornind de la Samuel Brukenthal, continuând cu Emil Sigerus, Julius Bielz, Helmut Klima, Karl Engber, Horst Klusch, Mircea Braga și Ilie Moise.

Domeniul cercetării etnologice este un inepuizabil izvor de cunoaștere care a hrănit și hrănește neastâmpărul spiritului uman, profesorul univ. dr. Ilie Moise fiind mărturia vie a dăruirii de sine, a nobleței și generozității omului de cultură. Numele și personalitatea debordantă le găsim mai mereu în inima acțiunilor de promovare a valorilor culturii tradiționale și a istoriei culturii acestor ținuturi intrate „în arena istoriei mult mai târziu decât alte popoare civilizate” – după cum afirma în 1941 Sava Athanasiu, într-o ședință la Academie; fiind, un nume, de-asemenea, frecvent și constant consemnat și în lucrări de specialitate precum *Dicționarul folcloriștilor* (vol. 2, București, Editura Litera, 1983); *Dicționarul etnologilor români* (vol. 2, ed. Iordan Datcu, București, Editura Saeculum I.O., 1998); *Etnologie română contemporană. Lexicon bibliografic ilustrat* (ed. Ioan Godea, București, Editura Enciclopedică, 2002). În anul 1999, Profesorul dr. Ilie Moise a primit Premiul Ethnos pentru cercetare al Fundației Culturale Ethnos din România.

Sub tutela Academiei Române a colaborat și la elaborarea *Dicționarului General al Literaturii Române*, fapt care a stimulat realizarea și publicarea, în 2004, a fișelor biobibliografice reunite într-un capitol denumit *Sibiu: file de dicționar etnologic*, la volumul *Sibiu – repere etnologice*. A adăugat astfel prin acest volum încă un instrument util cercetării culturii tradiționale din aria de confluență româno-germană, volum publicat în seria *Convergențe transilvane* și dedicat împlinirii a 150 de ani de la nașterea lui Emil Sigerus.

Personalitatea prolifică a cercetătorului dr. Ilie Moise este marcată de tendința spre rigoare și punctualitate nemțească a „lucrului bine făcut”, caracteristică ușor de recunoscut la generații de intelectuali formate în cultura și spiritualitatea unui spațiu germanofon. De altfel, concluziile unor lucrări științifice contemporane confirmă

existența unor certe *influențe ale etnologiei germane asupra cercetărilor românești de etnografie și folclor* (...) – este chiar titlul unei lucrări de cercetare doctorală din 2010, sub îndrumarea prof. univ. dr. Ion Cuceu. Dintre trăsăturile ființei raționale și echilibrate a Profesorului dr. Ilie Moise, subliniem sinceritatea dezarmantă precum și nestinsa căldură sufletească cu care a reușit a înlătura, „de la vlădică până la opincă”, orice încercare de rezistență în atingerea obiectivelor propuse. Sunt atitudini necesare atât în munca de teren precum și la catedră sau ca îndrumător al doctoranzilor, ca membru și referent oficial în comisii de specialitate și de doctorat – dacă e să amintim succint câteva puncte din experiența profesională consemnată în *curriculum vitae*.

Amintim de altfel statutul de membru în mai multe asociații profesionale, precum Cercetarea sibiană, Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde – Gundelsheim, Germania, Societatea de Studii Transilvane, și, evident, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Sibiu (AFES), fiind chiar membru fondator al unora, statut argumentat sau consolidat – dacă mai era nevoie! – de numeroasele lucrări publicate.

Personalitatea marcantă a prof. univ. dr. Ilie Moise și bogata activitate științifică, culturală și socială îl definește drept *Omul Cetății* din concepția aristoteliană. Ființa supusă efemerului caută, într-un permanent neastâmpăr intelectual, confirmarea perenității pe care doar scrisul și cercetarea le conferă. Astfel, putem compara, într-un fel, bucuria la aniversare a omului de știință și cultură dr. Ilie Moise, cu bucuria lui Nicolae Iorga care, în 1939, vorbind la Academie pe tema *Sensului învățământului istoriei*, spunea că, și-a văzut rostul întregit prin discipolii „care-i sorb scrierile (...) ca pe-un roman”. Frumoasă împlinire a menirii unui om de știință!

Acum, la ceas aniversar, dorim colegului și cercetătorului prof. univ. dr. Ilie Moise să simtă bucuria împlinirilor, și-i urăm ani mulți de sănătate și liniște creatoare, înconjurat de familie și de toți cei dragi.

La mulți ani, domnule Profesor!

MARIANA VLAD

Institutul de Cercetări Socio-Umane, Sibiu

vlad@icsusib.ro